

Student Feedback for the Pattern Course with the Activity on Charcoal Pencil Production

Ferhunde KÜÇÜKŞEN ÖNER*, Süreyya GENÇ**

Received date: 04.07.2018

Accepted date: 25.07.2018

Abstract

In this study, we aimed to transform the charcoal pencil, which is used as an effective material in pattern classes possessing an important place in art education, into a practice that allows students to use it with a different teaching approach (a student-centered approach with activities) and aimed to describe the effect of this practice on pattern courses based on student opinions. The data of this study was obtained with a semi-structured interview form applied to students based on the case study survey model from the qualitative research methods. The study group was composed of 43 students who are in the 1st and 2nd grade of painting education at Faculty of Education, Fine Arts Department of Bartın University during the spring semester of the 2017-2018 academic year. The obtained data were subjected to content analysis and interpreted descriptively. As a result of the study, we reveal that the students found this active learning method integrated with a student-centered structure as positive. According to the study data, we determined that the students are very glad to take part in the process. Their statement of increasing interest indicates that the aim of the course was achieved.

Keywords: Pattern, pattern course, activity-based teaching, student-centered approach, active learning, charcoal pencil making.

* Bartın University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, foner@bartin.edu.tr

** Bartın University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, sgenc@bartin.edu.tr

Kömür Kalem Yapımı Etkinliği ile İşlenen Desen Dersine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Ferhunde KÜÇÜKŞEN ÖNER*, Süreyya GENÇ**

Geliş tarihi: 04.07.2018

Kabul tarihi: 25.07.2018

Öz

Bu çalışma ile sanat eğitiminde önemli bir yeri olan desen derslerinde etkili bir malzeme olarak kullanılan füzeni, farklı öğretim yaklaşımı –etkinlik temelli öğretim öğrenci merkezli yaklaşımı- ile öğrencilerin kendilerinin yapmasına olanak sağlayan bir pratiğe dönüştürmek ve bu pratiğin desen dersine yönelik etkisini öğrenci görüşlerine göre betimlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerin örnek olay tarama modeli kullanılmış olan bu çalışmanın verileri öğrencilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Çalışma grubunu; 2017-2018 akademik yılı bahar döneminde Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 1. ve 2. sınıfa devam eden 43 öğrenci oluşturmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş ve betimsel olarak yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda; öğrenci merkezli bir yapıyla bütünleşen bu aktif öğrenme uygulamasını öğrencilerin olumlu bulduğu saptanmıştır. Elde edilen verilere göre; öğrencilerin en çok aktif olarak süreçte yer almaktan memnun kaldıklarını dile getirdikleri tespit edilmiştir. İkinci sırada derse olan ilginin de arttığını ifade etmeleri dersin hedeflenen amaca ulaşılabildiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Desen, desen dersi, etkinlik temelli öğretim öğrenci merkezli yaklaşım, aktif öğrenme, kömür kalem yapımı.

* Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Öğretmenliği A.B.D., foner@bartin.edu.tr

** Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Öğretmenliği A.B.D., sgenç@bartin.edu.tr

1. Giriş

"Desen görülen şey değildir, başkalarına gösterilmesi gereken şeydir."
Edgar Degas

En basit ifadeyle çizgisel bir anlatım, kendini ifade yolu biçiminde tanımlanabilecek desen, plastik sanatlar için öğrenme, öğretme ve pratik alanları içeren temel unsurların başında gelir. "Desen, Fransızca *dessin* sözcüğünden dilimize geçmiştir. Nesnelere, figürlerin, düşüncelerin ya da doğanın tek renkle (*monochrome*) bir yüzey üzerinde basit ya da ayrıntılı bir şekilde boyutlandırılması ya da yanılması anlamına gelir. Desen; kurşun kalem, mürekkepli kalem, kömür kalem, fırça, metal uç (*stylus*), pastel vb. gibi çizim araçları kullanılarak yapılan çizgisel ya da gölgesel görsellikle oluşturulan en temel yanılama ya da biçimsel oluşturmadır" (Müftüoğlu, 2011:8).

Mağara duvarlarına çizilen resimlerin ilk desen örnekleri olduğu, bu örneklerden günümüze kadar kendini ifade etmek isteyen her sanatçının temel dayanaklarından biri olarak deseni kullandığı söylenebilir. Desen, resmin ve resim eğitiminin en önemli ve sağlam yapıtaşlarından biridir. Bu yargı, 'desen plastik sanatların her alanı için öncelikli disiplin olarak kabul görmüştür' biçiminde genellenebilir. Çünkü plastik sanatların her alanında yaratıcı evreye geçmek için öğrenilmesi gereken ve başlangıç noktası olarak kabul edilen disiplin desendir.

Desen, resimle uğraşanlar dışında heykel, seramik, grafik tasarım, mimari gibi disiplinlerle uğraşanların da eserlerini oluşturmadan önce ilk başvurdukları basit ama temel ifade yoludur. Özsegin, (2001) 'Çizgi ve Eller' adlı kitabında; "desenin sanatsal üretimin her aşamasında, sanatçının el attığı zorunlu bir alan olarak gündemdeki yerini her zaman koruduğunu vurgulamaktadır" (Akt. Avcı, 2014:3).

Desen, sanatın ortaya çıkışından itibaren var olsa da asıl önemini Rönesans ile birlikte kazanır.

"Antik dönemdeki sanat eserlerinde, Mısır'da piramitlerin duvarlarında yer alan resimlerde ve rölyeflerde, Yunanistan'da seramiklerin üstündeki çizimlerde ve fresklerde, Çin'de mürekkeple ipek kumaşların üzerinde yapılan küçük resimlerde, doğu minyatür sanatında desenin temel rol oynadığı açıkça görülür. Orta çağda mimari yapılar için gerçekleştirilen proje çizimleri ile bu yapılarda kullanılan mimari motiflerin çizimleri, daha o zamanlarda desenin insan yaşamında aldığı yeri göstermektedir" (Karasu Gökçe ve Mehmet, 2007: 16). Rönesans'ta Hümanizm etkisiyle doğaya, bilime ve gözleme yönelen sanatçılar gözlemlerini ilk önce desen yoluyla ifade etmişlerdir. Dönemin ünlü ressamı büyük eserlerini oluşturmadan önce onların detay veya birebir desenlerini çalışmışlardır. Özellikle Leonardo da Vinci, anatomiye öğrenebilmek, sağlam figür resimleri yapabilmek için kadvralardan desen etüdüleri gerçekleştirmiştir. Bulut'un (2003: 23) Gollwitzer ve Fleming'ten aktardığına göre; Michelangelo ilk açılan okulu "Desen okulu" olarak adlandırır ve deseni tüm sanatların ruhu ve gerçek kaynağı olarak görür. Çünkü Michelangelo'ya göre çizim yapmayı öğrenmek sanatçının gerçek hazinesidir. Ingres de 'desen sanatın namusudur' diyerek Michelangelo'nun düşünceleri tamamlar.

Desen, gerek akademik düzeyde verilen sanat eğitiminde gerekse amatör resim çalışmalarında önemini günümüze kadar sürdürmüş ve plastik sanatların herhangi bir dalıyla uğraşan herkes için desen eğitimi bütün çalışmalarının temelini oluşturmuştur.

Plastik sanatlarda desenin eğitici rolü sanat eserini teknik açıdan yeterli düzeyde ortaya çıkarmadan önce başlar. Çünkü desen, sanatçının görme biçimi üzerinde de yapılandırıcı ve hazırlayıcı bir rol üstlenir. Avcı'ya (2014: 2) göre; "desenin bir diğer boyutu eğitici yönüdür. Desen çizmek, bir çeşit görme egzersizi yapmaktır. Sanat eğitiminin bütünü, görsel yolla iletişim kurma yeteneğini bireysel çalışmalarla ve eğitimle geliştirmeyi hedefler." Sanat eğitimi alanlar açısından da öncelikle zihinsel hazırlık sürecini başlatır. Ayaydın'ın (2010: 163) Engin'den aktardığına göre desen eğitimi öğrencinin yaratıcılığını geliştirmede öncelikli unsurlardandır:

“Desen dersinin amacı, öğrencinin dış dünyayı dikkatlice gözlemleyerek algılama ve yansıtma kapasitesini artırmak, konuya en uygun tekniği ve onun gerektirdiği araç gereçleri kullanarak yaratıcı yorum yeteneğini geliştirmektir.” Bu bağlamda desen dersleri eğitim öğretimin her kademesinde yaratıcı düşünmeyi, görsel algılamayı geliştirdiğinden oldukça önemli ve gereklidir. Bu nedendir ki günümüzde lisans seviyesinde eğitim veren Güzel Sanatlar Fakültelerinde ve Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği lisans programlarında desen eğitimi öğrenme sürecinin her aşamasında öncelikli ders olarak verilir ve dört yıllık sanat eğitiminin temelini oluşturur.

Desen eğitimi yoluyla birey, gözlem yapmayı, araştırmayı, sorgulamayı, yaratıcı ve ıraksak düşünmeyi öğrenir. Karşılaştığı sorunlara farklı bakış açıları ile yaklaşarak çok boyutlu çözümler üretebilir. Desen eğitimi sürecinde objelerin kendi içlerinde ya da birbirleriyle ilişkilerindeki oran ve orantıyı kavrayan öğrenci gözlem yapma, araştırma alışkanlıkları kazanır ve öğrencinin çevresindeki olaylara-olgulara dikkati yoğunlaşır. Bu doğrultuda olaylar arasındaki bağlantıları değerlendirip, özgürce kararlar verebilir. Bu sebeple desen eğitimi de diğer alanlarda olduğu gibi, teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmeli, en azından sanat alanında yaşanan değişim ve dönüşümlerden haberdar bir şekilde kendini güncelleyebilmelidir (Bingöl, 2015: 29).

Desen eğitimi önce doğru görme, sonra gördüğünü algılama ve algıladığını kavrayıp doğru çizme süreçlerinden oluşmaktadır. Bunlar neredeyse desen eğitiminin temel ilkeleridir denilebilir. Desen eğitimi aslında öncelikli olarak bir görme eğitimidir. Desen yoluyla insan yaşadığı dünya ve çevresindekilerle bir bağ kurarak onları görselleştirebilir. Desen çizmek için sadece ‘bakma’ yetisi değil ‘görme’ becerisi de gereklidir. Avcı’ya (2014: 3-4) göre; “bir nesneyi veya modeli desen yoluyla görmek demek; onun renk, biçim ve ton ilişkilerini analiz ederek tek malzeme ile ifade etmek demektir. Daha da önemlisi formun yapısını zihinde kavrayıp el ile koordinasyonu sağlamak ve onu, görsel elemanlarla bir yüzey üzerinde organize edebilmektir. Desen dersinin temel işlevi, öğrenciye bu beceriyi vermektir. Biçimlerin çizim yoluyla incelenmesine, kıyaslamalar yapmaya; görsel dilin kodlarını sezdirecek kişisel birikime zemin oluşturmaya, kendini biçim ile anlatmanın yollarını keşfettirecek ortamı yaratmaya ve biçim hafızasının zenginleşmesine katkıda bulunur.”

Öğrenciler desen eğitimi ile farklı malzemeleri ve bu malzemelerin kâğıt veya herhangi bir başka malzeme üzerinde bıraktığı etkiyi öğrendikleri gibi çizim gereçlerini kullanma becerilerini de geliştirirler. Desen çalışmaları; kurşunkalem, grafit, kuru ve yağlı pasteller, tebeşir, kömür kalem(füzen) ve renkli kalem boyalar gibi kuru malzemelerin yanı sıra mürekkep, suluboya, akrilik, guaj boya ve marker gibi sıvılarla uygulanabilen malzemelerle de yapılabilmektedir. Desen eğitimi süresince öğrenciler mutlaka bu farklı malzemelerle tanıştırılmalıdır. Çünkü desen çalışmalarında farklı malzemelerle denemeler yapan öğrenci, üç boyutlu nesnelere tüm detayları ile kavrayarak iki boyutlu yüzeylerde farklı etkiler yaratabilir.

Desen çalışmalarının ilk örneklerine bakıldığında en çok kullanılan malzemenin kömür kalem de denilen ‘füzen’ olduğu görülür. “Eski dönemlerden beri pratik olarak üretilebilmesi ve etkisindeki eşsizlik onun neredeyse her dönem öncelikli olarak kullanılagelmesini sağlamıştır. Tarih öncesi duvar resimlerinde kayalara yapılan çizimlerden başlayarak günümüze kadar kullanıldığı düşünüldüğünde kömür kalemin en eski resim malzemelerinden biri olduğu anlaşılabilir. Kathe Kollwitz’den Degas’a veya Rönesans üstatlarına eşsiz denilebilecek özellikleri ve kullanım pratiğiyle kömür kalemin her zaman popüler bir malzeme olduğu...” (İşcanoğlu,2017: 49-50) bilinmektedir. Füzen kavak ya da söğüt dallarının hava almayacak bir kap içinde yakılarak kömür haline gelmesiyle elde edilir. Füzen ile gerektiği zaman çizgisel, gerektiği zaman da lekesel etkiler sağlanabilir. Kolay dağılılabilen uçucu özelliği ile ışık-gölge geçişleri, kurşunkalemle olduğundan daha detaylı ve etkileyici verilebilir.

Günümüz desen eğitimi örneklerine baktığımızda en çok kullanılan, tercih edilen ve kolay bulunan malzeme kurşunkalemidir. Fakat kurşunkalemle çalışan birçok öğrencinin çizim esnasında el kol göz koordinasyonunu yeterince rahat sağlayamadığı görülür. Öğrencilerin rahat çizim yapabilmeleri için kâğıdın üzerinde neredeyse kayarak hareket eden füzen(kömür kalem)

mükemmel bir malzemedir. Bu sayede daha kısa sürede daha çok çizim yapma olanağı sağladığından öğrencide çizim yapma pratikleri de gelişir. Bunun gibi mürekkep, toz pastel v.b. diğer malzemeler ile çalışmalar yapmak öğrencilerin desen konusundaki tutukluklarını atmaya oldukça yardımcı olacaktır.

Desen eğitiminde farklı materyalleri kullanmak kadar ders içinde ve ders dışında yapılacak farklı etkinlikler de öğrencilerin derse katılımlarını ve ilgilerini arttıracak, öğrenme becerilerini geliştirecektir. Örneğin açık havada yapılacak doğa etütleri, müze ve sanat galerileri gezileri ve oralarda yapılacak etkinlikler, dersi daha keyifli hale getireceğinden öğrenme becerisini artıracaktır. Etkinlik temelli öğrenme yaklaşımlarının öğrenme sürecine etkisi büyüktür. Batdı'ya (2014: 41) göre; "etkinlik temelli öğretim öğrenci merkezli bir yaklaşım olarak öğrencileri kendi sorularını sormaya, kendi deneylerini yapmaya ve kendi sonuçlarına varmaya özendirilmektedir. Bu sayede öğrencilerin öğrenme eylemini bizzat kendilerinin gerçekleştirdiği ifade edilebilir."

Desen eğitiminde farklı materyal kullanımı ve etkinlik temelli öğrenme yaklaşımlarının önemi doğrultusunda füzeli kalem, öğrencilerin kendi imkânlarıyla yapabileceği bir etkinlik olarak gerçekleştirilmiştir. Trakya Üniversitesi öğretim üyelerinden Kerem İşcanoglu'nun katılımıyla füzeli pratik yollardan nasıl yapılabileceğine dair öğrencilerimize uygulamalı eğitim verilmiştir.

Bu çalışmada, sanat eğitiminde önemli bir yeri olan desen derslerinde etkili bir malzeme olarak kullanılan füzeli, farklı öğretim yaklaşımı –etkinlik temelli öğretim öğrenci merkezli yaklaşımı- ile öğrencilerin kendilerinin yapmasına olanak sağlayan bir pratiğe ve bu pratiğin desen dersine yönelik etkisini öğrenci görüşlerine göre betimlemek amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay tarama (özel durum çalışması) modeli kullanılmıştır. Tütengil'e (1975: 78) göre örnek olay tarama modelleri; "evrendeki belli bir ünitenin (birey, aile, okul, hastane, dernek vb.nin), derinliğine ve genişliğine, kendisini ve çevresi ile olan ilişkilerini belirleyerek, o ünite hakkında bir yargıya varmayı amaçlayan tarama düzenlemeleridir" (Akt. Karasar, 2008: 86). Diğer araştırma türlerine göre durum çalışmasının 'nasıl' ve 'niçin' sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelenmesine olanak veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2003:190). Çalışma sonunda, öğrenci görüşlerinden elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla tanımlanmaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Gökçe'ye (2006: 79) göre; "içerik analizi, salt bir betimleme, tasvir aracı ya da teknik değil, aksine çıkarım yapma yoluyla sosyal gerçeğin belirli boyutlarını araştıran bir yöntemdir. Bu bağlamda içerik analizinin, seçici, sınıflandırıcı ve nicelleştirici bir yöntem olduğu söylenebilir."

2.1. Çalışma Grubu

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 1. ve 2. sınıfa devam eden 43 öğrenci çalışma grubunda yer almıştır. Çalışma Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan öğrenciler, desen dersi ve saati kapsamında sınırlandırılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın verilerini elde etmek için, etkinlik temelli desen dersini öğrenme-öğretme süreci bakımından değerlendirmek amacıyla öğrencilere çalışma sonunda yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve öğrenci çizimleri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda sorulabilecek sorular çalışmanın amacına uygun hazırlanmış ve uzman görüşü alınmıştır. Öğrenci görüşlerinden elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuş ve birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar, temalar çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Çalışmanın güvenilirliği için toplanan veriler 3 uzman tarafından bağımsız olarak sınıflandırılmış ve bir araya gelerek sınıflandırmanın

tutarlılığı kontrol edilmiş, böylece veriler anlamlı hale getirilerek yorumlanmıştır. Elde edilen verilerden yola çıkarak çalışmada bazı verilere olduğu gibi yer verilmiş inandırıcılık sağlanmaya çalışılmıştır.

İçerik analizi metnin içeriklerinin kapsadığı anlamları (açık ve kapalı/satır aralarında gizlenen) tespit etmek ve açıkça ortaya koymak suretiyle, sosyal gerçeğin belirli boyutlarına yönelik çıkarım yapmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla bu çalışma, belirli kurallar çerçevesinde açıkça görünen ve bunun ötesinde örtülü/üstü kapalı yani satır aralarında gizlenen anlamları da tespit etmeye yönelik çalışmadır (Gökçe, 2006: 22). Aynı zamanda araştırmacılar, süreç boyunca gözlemlerine dayanarak çalışma sonunda öğrencilerin gerçekleştirmiş oldukları desen çizimlerini betimsel olarak yorumlamışlardır.

3. Bulgular

Bu çalışmada; öğrencilerin etkinlik temelli desen dersine ilişkin görüşleri, yapılan etkinliğin öğrenme sürecine katkısı, etkinlik temelli ders işlenirken karşılaşılan güçlükler ve etkinlikte öğrendiklerini kendi öğrenme süreçlerinde kullanma durumları betimlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar, yoğunlaşan 8 tema altında incelenmiş ve doğrudan bazı alıntılarla desteklenmiştir. Bulguları sunarken öğrenciler Ö1, Ö2,...Ö43 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin etkinlik temelli öğretim yaklaşımına göre işlenen desen dersine yönelik görüşleri

Temalar	Öğrencilerin görüşmede ortaya koydukları ifadeler
Desen çizme konusunda gelişimlerine katkı	Çizgilerimin daha iyi olduğunu gördüm (Ö2). Toplu olarak yaptığımız çizimleri izledikten sonra nerelerde hata yaptığımı görmüş oldum (Ö7). Serbest bir şekilde çalışma ortamı sağlanması rahat çizgi çizebilme konusunda bize faydalı oldu (Ö10). Çizgimizi güçlendirmemizi ve daha hızlı görmemizi sağladı. Etkinlik sayesinde çizgimi daha kaliteli hale getirebildim (Ö11). Hiç sıkılmadan, kısıtlamadan rahat çizimler atabildim (Ö28).
Derse olan ilgi, merak, istek uyandırma	Ders kapsamında yapılan etkinlikten çok etkilendim, derse olan ilgimi daha çok artırdı (Ö3). Desen dersini ve desen çalışırken kömür kullanmayı sever oldum (Ö7). Bu etkinlik hem dersi daha iyi anlamamızı hem de daha istekli bir şekilde ders yapmamızı sağladı (Ö12). Derse olan ilgimi iki kat daha artırdı (Ö16). Farklı etkinlikler ile derse olan ilgimi fazlasıyla artırdı (Ö31).
Aktif katılım	Kendi çabalarımızla bir şeyler ortaya çıkarmak bizi çok etkiledi (Ö1). Kendi emeğimle yaptığım ürünle ders işlemek oldukça haz verici (Ö4). Resim yapacağımız malzemeyi kendimiz üretmemiz oldukça haz verici (Ö20).
Maddi katkı	Öğrendiğim bilginin maddi açıdan pratik bir çözüm olacağını düşünüyorum (Ö4). Kolay yolla resim malzemesi elde edebiliyor olmak çok güzel (Ö8). Yapımı çok kolay ve maliyeti yok, öğretmen olduğumda öğrencilerim için de yaparım (Ö10).
Öğrenilen bilginin kendi yaşamlarında tekrar kullanma durumu	Kendim daha sonrasında da kömür kalem yaparım hem kullanışlı hem de ekonomik (Ö3). Eğitim sürecimde ve daha sonraki hayatımda da kömür kalem yapmak ve kullanmak isterim (Ö5). Kömür kalem yapımı çok kolay ve masrafsız (Ö9). Masraf yapmadan kendi imkânlarımızla kalem malzemesi sahibi oluyoruz. İleride ders hocası olduğumda bu etkinliği kendi öğrencilerimle yapmak isterim (Ö12).
Beğenilen ders işleme yöntemi	Çok doğru bir yöntem (Ö38). Farklı bir ders işleme imkânı bizde heyecan uyandırdı (Ö10). Bu etkinlikler çok zevkli oluyor (Ö13). Bu tür öğretme şekilleri bizim için çok faydalı ve eğlenceli oluyor (Ö16). Bu tarz etkinlikler ile görerek ve tecrübe ederek dersi işlemek gerektiğini düşünüyorum (Ö17). Yapılan etkinlik ile merakım arttı (Ö19). Etkinliklerle ders işlenmesini isterim, derse olan moral ve motivasyonumu artırıyor (Ö22). Eğlenerek öğreniyoruz, çok etkilendim,

Kömür Kalem Yapımı Etkinliği ile İşlenen Desen Dersine Yönelik Öğrenci Görüşleri

	merak uyandırdı (Ö26). Ders esnasında yapılan etkinlikte çok eğlendim (Ö6). Çok eğlenceli bir ders işledik (Ö9). Farklı ders işlemek çok eğlenceli (Ö43). Etkinlikten etkilendim ve faydalı olduğumu düşünüyorum (Ö11). Sanki zaman kavramı ortadan kalktı. Ders çok eğlenceli bir hal aldı (Ö29). Bugün derste hiç sıkılmadım, çok keyif aldım (Ö33).
Karşılaşılan zorluklar	Kömür kalem ile çizerken biraz zorlandım (Ö2).Süre kısıtlı olduğu için çizimlerimizde hata payını artırdığını düşünüyorum (Ö11). Kömür kalem ile çalışırken kömür tozunun her yere bulaşması olumsuz bir yanı (Ö17). Kömür kalem üretimi biraz zahmetli (Ö19).
Verimli ve etkili öğrenmeye katkı	Ders daha verimli geçti (Ö1). Dersin benzer etkinliklerle işlenmesini isterim, verimli olacağını düşünüyorum (Ö2). Ders sırasında yapılan bu etkinliğin daha verimli ve öğrenilebilirlik açısından avantajı artırdığını düşünüyorum (Ö4). Çok rahat bir çizim ortamı yarattığını öğrendim ve çok sevdim (Ö5). Ders sürecinde aktif olduğum için verimli oldu (Ö27). Hepimizin dikkatini çekti ve dikkatle çalıştık (Ö9). Bu etkinlik bana desenimi güçlendirebileceğimi gösterdi (Ö11). Bu tür etkinlikler bizim gelişimimiz için faydalı oluyor ve kalıcı izler bırakıyor (Ö16). Kendimiz üretme çabasında olduğumuz için insanda bir an önce kullanma isteği oluşturuyor. Bunun yanı sıra tüm sınıf kaynaşiyor, öğrenmeyi kolaylaştırıyor ve derse istek duymamızı sağlıyor (Ö22).

Tablo 1'i incelediğimizde; öğrencilerin, etkinlik temelli öğretim öğrenci merkezli yaklaşım kapsamında planlanmış desen dersinden genel anlamda çok etkilendikleri gözlenmektedir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda etkinliğin desen çizme konusunda gelişimlerine etkisi tablo 1'e göre olumlu yönde katkı sağladığı görülmektedir. Ders sürecinde aktif olarak yer alan öğrenciler, etkinliğin kendilerinde yarattığı istek ve merakla birlikte rahat çizimler kullanarak desen çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Sıkıcı ders havasından kurtulan öğrenciler, çizgilerinin güçlendiğini, korkusuzca çalıştıklarını ve dersin hatalarını görme konusunda da faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Etkinlik temelli öğretim öğrenci merkezli yaklaşıma göre planlanmış desen dersinin öğrencilerin ilgi, merak ve isteklerini uyandırma konusunda bir artış sağladığı gözlenmiştir.

Önceden planlanmış desen dersi sürecinde aktif olarak katılım konusunda tablo 1'e baktığımızda öğrenciler; kendi çabalarıyla yaparak-yaşayarak resim malzemesi üretmenin haz verici olduğunu vurgulamışlardır. Kendilerinin ürettikleri bu resim malzemesinin özellikle maddi anlamda kendilerine çok katkı sağlayacağını dile getirmişlerdir. Masrafsız ve pratik buldukları bu yöntem ile resim malzemesini (kömür kalemi) daha sonraki zamanlarda da yapabileceklerini ifade etmişlerdir.

Çalışmanın amacını oluşturan etkinlik temelli öğretim öğrenci merkezli yaklaşımı ile ders işlenmesine yönelik öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulara göre; öğrenciler bu yöntemin oldukça etkili, verimli, faydalı ve eğlenceli olduğunu dile getirmişlerdir. Tablo 1'e baktığımızda; olumlu yönde görüşlerin yanı sıra uygulama sürecinde birtakım zorluklar yaşadıklarını da ifade ettiklerini görmekteyiz. Kömür kalem yapımının zahmetli bir süreç olduğunu ve çizim yaparken zorlandıklarını da ifade etmişlerdir.

Çalışma kapsamında etkinlik temelli öğretim yaklaşımına göre planlanmış desen dersinin öğrenmeye katkı bağlamında alınan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara dayanarak- olumlu yönde bir katkı sağladığını göstermektedir. Öğrenciler, derslerin etkinlikler ile işlenmesinin kendilerini cesaretlendirdiğini ve kendileri açısından öğrenmeyi kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Öğrencilerin etkinlik temelli desen dersine yönelik görüşlerinin frekans ve yüzdeleri

Temalar	f	%
Desen çizme konusunda gelişimlerine katkı	26	60,46
Derse olan ilgi, merak, istek uyandırma	36	83,72
Aktif katılım	37	86,04
Maddi katkı	18	41,86
Öğrenilen bilginin kendi yaşamlarında tekrar kullanma durumu	32	74,41
Beğenilen ders işleme yöntemi	30	69,76
Karşılaşılan zorluklar	7	16,27
Verimli ve etkili öğrenmeye katkı	32	74,41

Tablo 2'yi incelediğimizde öğrenci görüşlerinden elde edilen verilerden yola çıkarak oluşturulmuş temalardan en çok öğrencilerin %86,04'ü ders süresince aktif olarak yer almanın ön plana çıktığını görmekteyiz. İkinci sırada -öğrencilerin %83,72'si- etkinlik temelli öğrenme yaklaşımına göre planlanarak işlenmiş desen dersine yönelik ilgilerinin artmasına yönelik tema bulunmaktadır. Öğrencilerin %74,41'i öğrenmenin etkili olduğunu -verimli ve etkili öğrenmeye katkı teması- ve öğrendikleri bilgiyi daha sonrada yaşamlarında kullanabileceklerini -öğrenilen bilginin kendi yaşamlarında tekrar kullanma durumu teması- belirtmişlerdir. Tablo 2'ye göre öğrencilerin %16,27'sinin uygulama sürecinde birtakım zorluklar yaşadığını yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin kömür kalem ile yaptıkları çizimlerde her ne kadar zorlandıklarını dile getirmiş olsalar da etkinlik süresince keyif aldıklarını, derse olan ilgilerinin artırdığını, etkinlik temelli ders işlemenin çok verimli olduğunu -verimli ve etkili öğrenmeye katkı teması- ifade etmeleri dikkat çekicidir.

Öğrencilerin aktif olarak yer aldığı etkinlikte elde ettikleri kömür kalemleri ile gerçekleştirdikleri desen çalışmaları etkinlik sonunda öğrenciler ile birlikte toplu olarak değerlendirilmiştir. Eğlenceli, keyifli ve faydalı buldukları bu etkinlik sonrasında öğrencilerin ortaya koydukları ürünlerle sıkıcı ders ortamından kurtuldukları, çizgisel anlamda gelişim gösterdikleri de gözlenmiştir.

Resim 1. Öğrencilerin kömür kalem ile yaptıkları desen çalışmalarından örnekler

Özellikle rahat çizgi atabilme konusunda bu etkinliğin kendilerini cesaretlendirdiğini dile getirmiş olmalarının resimlerine belirgin biçimde yansıdığı gözlenmektedir. Öğrencilerin kendi görüşlerinde de ifade ettikleri gibi çalışmalarında çizgilerin daha rahat olduğu görülmektedir.

Resim 2. Öğrencilerin kömür kalem ile yapmış oldukları desen çalışmalarından örnekler

Öğrencilerin birden fazla çizimi kendi istekleriyle yapması dikkat çeken noktalardan biri olmuştur. Kâğıdın cinsi ve boyutunun serbest bırakıldığı bu çalışmada, öğrencilerin bu serbestlikten yararlandığı, farklı boyutlarda ve farklı cinste kâğıt kullandıkları da gözlenmiştir.

Resim 3. Öğrencilerin kömür kalem ile yapmış oldukları desen çalışmalarından örnekler

Desen çalışmalarını incelediğimizde, öğrencilerin portre çizme konusunda daha istekli oldukları gözlenmiştir. Aynı zamanda konu ne olursa olsun çizimlerinde ışık-gölge arayışlarının da olduğu da görülmektedir.

Resim 4. Öğrencilerin kömür kalem ile yapmış oldukları desen çalışmalarından örnekler

Sınav veya monoton ders sıkıcılığından kurtulan öğrencilerin görüşlerinin yanı sıra çalışmalarında da o rahatlığı eskiz şeklinde -hızlı çizimlerin yer aldığı- gerçekleştirdikleri çizimlerinde de görebilmekteyiz.

4. Tartışma ve Sonuç

Plastik sanatların herhangi bir dalıyla uğraşan herkes için bütün çalışmalarının temelini oluşturan desen eğitimi derslerinin öğrenci üzerinde hedeflenen kazanımı gerçekleştirmek için -bütün derslerde olduğu gibi- başarıyla yürütülmesi önemlidir. Desen derslerinin, öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerinin yanı sıra aldıkları eğitim yoluyla da temel beceriler edinebilmesi için farklı yöntemler kullanılarak tasarlanması, öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla planlanması gereklidir. Özellikle öğrencilerin öğrenme sürecinin tamamında aktif rol alması, kendi ürününü üretmesi, kendi çabasıyla yaparak-yaşayarak öğrenmesi bilginin kalıcı olması yönünden de önemli görülmektedir. Bu önemden hareketle etkinlik temelli öğrenme yaklaşımına göre desen dersi tasarlanmıştır. Tasarlanan bu ders sonunda öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Öğrenci merkezli bir yapıyla bütünleşen bu aktif öğrenme uygulamasını öğrencilerin olumlu bulduğu saptanmıştır.

Desen dersi kapsamında yapılan bu çalışmada, aktif olarak kömür kalem yapımında bulunmalarından dolayı ortaya çıkan ürünün öğrencilerde bıraktığı etkinin derse olan bakış açılarına da olumlu bir katkı sağladığı gözlenmiştir. Öğrencilerin tamamı derse karşı ilgilerinin arttığını vurgulamışlardır. Monoton ders anlayışının dışında dört duvar arasından çıkıp doğada aktif katılımları ile üretecekleri malzeme ile desen çizmenin kendilerinde merak uyandırdığını, kendilerini etkilediklerini, bundan keyif aldıklarını ve bir an önce ortaya çıkan ürünle çizim yapmak için heveslendiklerini dile getirmişlerdir. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre öğrencilerin en çok aktif olarak süreçte yer almaktan memnun kaldıklarını dile getirdikleri tespit edilmiştir. İkinci sırada derse olan ilginin de arttığını ifade etmeleri dersin hedeflenen amaca ulaşılabildiğini göstermektedir diyebiliriz. Elde ettikleri ürünleri kullanırken güçlük yaşayan öğrencilerin de olduğu gözlemlenen bu çalışmada aynı öğrencilerin süreçten memnun olduklarını gözlemlemek dikkat çekicidir.

Çalışma kapsamında gerçekleştirmiş oldukları desen çizimlerinde öğrencilerin, rahat oldukları, cesur davrandıkları ve istekli oldukları gözlenmiştir. Farklı öğrenme ortamı, öğrencilerin dikkatini çekmiş ve bu dikkatlerinin kâğıt yüzeyine yansımalarının olumlu etkileri bu çalışma ile ortaya konulmuştur. Özellikle sağlıklı öğrenmenin gerçekleştirilmesi için gerekli olan dikkat, merak ve istek hislerini süreç boyunca canlı tutabilmek de bu çalışmanın ulaştığı dile getirilmesi gereken hedeflerinden biridir.

Sonuç olarak; geleneksel öğretim yöntemlerinden kurtulmak isteyen sanat eğitimcileri derslerini etkinlik temelli öğrenme yaklaşımına göre işleyebilirler. Kömür kalem yapımı, diğer dersler kapsamında da uygulanabilir; öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına yönelik çeşitli araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

Avcı, S. (2014). Füzlenle Desen Çizmek. *Akdeniz Sanat Dergisi*,7(13), 1-15.

Ayaydın, A. (2010). Desen Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme Üzerine Bir Araştırma. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 159-172.

Batdı, V. (2014). Etkinlik Temelli Öğrenme Yaklaşımının Akademik Başarıya Etkisi (Meta Analitik ve Tematik Bir Çalışma). *e-International Journal of Educational Research*, 5(3), 39-55.

Kömür Kalem Yapımı Etkinliği ile İşlenen Desen Dersine Yönelik Öğrenci Görüşleri

- Bingöl, M. P. (2015). Desen Eğitiminde Edebiyatın Rolü Kafka ve Wells Örneđi. *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 16, 27-45.
- Bulut, Ü. (2003). Plastik Sanatlar Eğitiminde Desen Çalışmaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 21-24.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İşcanoğlu, K. (2017). Basit Kömür Kalem Yapımı ve Yeni Bir Medyum Olarak Zor Silinen Kömür Kalem. *Bartın Üniversitesi Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 48-61.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karasu G., & Mehmet N. (2007). *Desen Teknik ve Malzemeleri*, Kayseri: Netform Matbaacılık A.Ş.
- Müftüoğlu, M. O. (2011). *Desen Temel Süreçler*. İstanbul: Say Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

1. Introduction

Through the pattern training, students learn different materials and the effect of these materials on paper or any other materials, as well as develop their skills in using drawing materials. Pattern studies can be done with dry materials such as pencil, graffiti, dry and oil pastels, chalk, charcoal pencil and colored pencils as well as fluids such as ink, watercolor, acrylic, gouache paint and marker. During the pattern training, students must be introduced to these different materials. That is why students who perform experiments with different materials in pattern training can understand all the details of three-dimensional objects and create different effects on two-dimensional surfaces.

When we look at the examples of today's pattern education, the most widely used, preferred and easily found the material is a pencil. However, it is seen that many students who work with pencils do not provide hand-arm-eye coordination adequately during drawing. The charcoal pencil is an excellent material that slides on paper so that students can draw comfortably. Since it provides the opportunity to draw more in less time, the practice of drawing develops in students. Working with other materials such as ink, powder pastel, etc. will greatly help students to develop themselves on the pattern practices.

Different activities in and out of the classroom would improve the learning skills of the students, increasing their relation and attention to the courses. For example, outdoors nature studies, museum, and art gallery visits and activities to be done will enhance the learning ability since it will make the lesson more enjoyable. Activity-based learning approaches extensively influence the learning processes.

In line with the importance of different material usage and effectiveness based learning approaches in pattern education, the produce of charcoal pen was realized as an activity that students can do with their own means. With the participation of Kerem Işcanoğlu, one of the faculty members of Trakya University, our students were given practical training on how to make the charcoal pencil in practical ways.

In this study, we aimed to transform the charcoal pencil, which is used as an effective material in pattern classes possessing an important place in art education, into a practice that allows students to use it with a different teaching approach (a student-centered approach with activities) and aimed to describe the effect of this practice on pattern courses based on the student opinions.

2. Method

Sample case study model from qualitative research methods was used. The study group was composed of 43 students who are in the 1st and 2nd grade of painting education at the faculty of education, fine arts department of Bartın University. The study was limited to the pattern course durations for students who are studying in the department of art.

To obtain the data of the study, a semi-structured interview form was used to evaluate the activity-based pattern course in terms of the learning-teaching process, and the student's drawings were collected at the end of the study. Questions that can be asked in a semi-structured interview form were prepared according to the purpose of the study, and expert opinions were taken. The data obtained from the student's views were subjected to descriptive analyses and the data similar to each other were classified according to the specific concepts and themes. The data collected for the reliability of the study were independently classified by 3 experts, and the consistency of the classification was checked, thus making the data meaningful, then interpreted. Based on the obtained data, some data were included in the study. The researchers have descriptively

interpreted the pattern drawings that students made, at the end of the study, based on their observations throughout the processes.

3. Findings, Discussion and Results

It is important to achieve the targeted success for everyone involved in any branch of plastic arts to successfully carry out the pattern education courses which are the basis of all their works. For being able to acquire basic skills through the training, it is necessary to design the pattern courses using different methods and to plan through the student-centered approach. In particular, it is also important that students take an active role in the learning process, produce their own product, and learn by doing their own efforts to make the information permanent. Based on this emphasis, a pattern course was designed with an activity-based learning approach. At the end of this course, students' opinions were taken. We determined that the students found this active learning application that integrates with a student-centered structure to be positive.

In this study, we observed that the effect of the product which emerged because of being actively involved in making coal pencil contributed positively to the views of students against the courses. All of the students emphasized that their interest in the class increased. Besides the monotonous courses, they expressed that they were curious about drawing patterns with materials that they would produce with their active participation in nature that they influenced from themselves, that they enjoyed them and that they were eager to draw with the products which they made, as soon as possible. According to the results obtained in the study, we determined that the students were most satisfied with being actively involved in the processes. In the second place, their statement of increasing interest indicates that the aim of the course was achieved. There were some students who had difficulties while using the products they obtained, but it was remarkable to observe that the same students were glad about the processes.

In the pattern drawings they carried out within the scope of the study, we observed that the students were comfortable, brave, and eager. The different learning environment attracted the attention of the students and the positive effects of these reflections on the paper were revealed by the present study. In particular, to keep the feelings of attention, curiosity and desire that are necessary for the realization of complete learning throughout the process was one of the goals that this study reached.

As a result, art educators who want to get rid of traditional teaching methods can process their courses according to the activity-based learning approach. The manufacturing of charcoal pencil can also be applied in other courses, therefore, various researches can be made on students' academic achievements and attitudes towards the courses.

Araştırma makalesi: Küçükşen Öner, F. ve Genç, S. (2018). Kömür kalem yapımı etkinliği ile işlenen desen dersine yönelik öğrenci görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 558-570.